

## חוזה הגנה ישראלי-אמריקאי

### ביצור היחסים לטווח הארוך ומענה אסטרטגי מול אתגרי העתיד

**המלצה: על ישראל לחתור לכינון חוזה הגנה עם ארצות הברית, מוגבל לאיומים קיצוניים וקיומיים ומתוחם למזרח התיכון, נוכח הנסיבות האסטרטגיות המשתנות והאיומים על עתיד היחסים.**

#### העובדות

בעת האחרונה מתחזקים הדיווחים על אודות התקדמות לקראת נורמליזציה ביחסים בין ערב הסעודית לישראל, וזאת כחלק מהסכמים רחבים יותר בין ערב הסעודית לארצות הברית. בשיחות בין מדינות אלה אף עולה אפשרות לכינון חוזה הגנה ביניהן, כמענה לדרישותיה של ערב הסעודית. דיון זה גם העלה מחדש את האפשרות גם לחוזה הגנה בין ארצות הברית לישראל, בהנחה שארצות הברית תתקשה להעניק ערובה ביטחונית לערב הסעודית בלבד.

חוזה הגנה בין שתי מדינות או יותר מביא לידי ביטוי מחויבות הדדית לביטחון. יפן, דרום-קוריאה, אוסטרליה, ניו-זילנד, הפיליפינים ו-31 חברות נאט"ו חתומות על חוזי הגנה עם ארצות הברית, הגם שקיימת שונות ניכרת בין נוסחי החוזים השונים. החוזה הבילטרלי האחרון שחתמה ארצות הברית (בשונה מהתרחבות ברית נאט"ו) הייתה עם יפן ב-1960, ומאז נמנעת ארצות הברית מליטול על עצמה מחויבות אסטרטגית עליונה זו ומסתפקת במתן ערבויות ביטחוניות מוגבלות יותר שלא במסגרת חוזית.

ראש הממשלה בן-גוריון שאף לחוזה הגנה עם ארצות הברית עוד בשנות ה-50'. מאז שקלו זאת ראשי הממשלה יצחק רבין, שמעון פרס ואהוד ברק, כתמורה ביטחונית ופוליטית שתכליתה לפצות את ישראל על הוויתורים הכרוכים בהסדרים עם הפלסטינים וסוריה וכדי להקהות את מחירם של וויתורים אלה בדעת הקהל הישראלית. גם ראש הממשלה נתניהו העלה את הרעיון במהלך קמפיין הבחירות לכנסת ה-22 בחודש ספטמבר 2019. ואולם, מערכת הביטחון מסתייגת מסורתית מחוזה הגנה משיקולים שונים המפורטים מטה.

#### משמעויות

חוזה הגנה בין ישראל לארצות הברית יהיה הביטוי האולטימטיבי "ליחסים המיוחדים" ביניהן, יקבע אותם רשמית כחלק מהמדיניות הלאומית של שתי המדינות ויתרה מכך, יבצר את היחסים לטווח הארוך. ובנוסף, חוזה הגנה עם ארצות הברית יחזק את ההרתעה של ישראל מול יריבותיה ויקבע בתודעתן את המחויבות האמריקאית ארוכת-הטווח לביטחונה של ישראל, העשויה להזדקק לגיבוי אמריקאי במקרה שאיראן תתגרען וביתר שאת אם יתהווה מזרח תיכון מרובה שחקנים גרעיניים.

ההתנגדות לחוזה הגנה עם ארה"ב נשענת בראש ובראשונה על החשש של ישראל לאבד את חופש הפעולה שלה ולהידרש להדדיות, היינו לסייע בהגנה על ארצות הברית ברחבי העולם ולתמוך במדיניותה הגלובלית. אולם בפועל, שיתוף הפעולה בין ישראל לארצות הברית כה עמוק ממילא, עד כי ישראל כמעט אינה נוקטת פעולה צבאית או מדינית משמעותית בלי להיוועץ בארצות הברית ולמעשה לקבל את אישורה. כבר כיום נדרשת ישראל לתמוך במדיניותה הגלובלית של ארצות הברית. כבעלת ברית רשמית, הקשורה בחוזה הגנה, תובטח גישה של ישראל לאמל"ח אמריקאי מתקדם ולטכנולוגיות ייחודיות, שישמרו את היתרון הצבאי האיכותי שלה.

## ההמלצות

סוגיית הנורמליזציה עם ערב הסעודית, שמצידה דורשת חוזה הגנה עם ארצות הברית, יוצרת חלון הזדמנויות גם עבור ישראל. **על ישראל לחתור לכינון חוזה הגנה עם ארצות הברית כחלק מגיבוש אסטרטגיה סדורה מול אתגרי העתיד**, בעיקר איראן גרעינית והתגרענות אזורית רב-צדדית. **חוזה הגנה יבצר לטווח הארוך את "היחסים המיוחדים" עם ארצות הברית**, המהווים נדבך מרכזי במדיניות הביטחון הלאומי של ישראל. כבר כיום מאיימות על עתיד היחסים ההשפעה השלילית המצטברת של מדיניות ישראל בנושא הפלסטיני ומגמות עומק דמוגרפיות-פוליטיות בארצות הברית. חוזה הגנה יקל על ישראל לבצר לאורך זמן את התמיכה הדו-מפלגתית ואת מחויבותם של ממשלים עתידיים לביטחון ישראל. בנסיבות האסטרטגיות המשתנות במהירות במזרח התיכון, **על ישראל לנצל את חוזה ההגנה לקידום ארכיטקטורה אמריקאית-אזורית**. בניית מערך אסטרטגי רב-צדדי יפיג את חששות בעלות הברית של ארצות הברית מצמצום המעורבות האמריקאית באזור. ישראל איננה זקוקה לחוזה הגנה עם ארצות הברית להתמודדות עם איומים כגון הטרור, חיזבאללה וחמאס, וארצות הברית מצידה לא תרצה ליטול על עצמה מחויבות להתמודדות עמם. לכן, על מנת שישראל תשמר את חופש הפעולה שלה וכדי שלא תידרש להילחם במלחמותיה הגלובליות של ארצות הברית, **יש להגביל את תכולת החוזה לאיומים קיומיים וקיצוניים, ורק לאזור המזרח התיכון**, בדומה לחוזים של ארצות הברית עם יפן, דרום-קוריאה ואוסטרליה, המוגבלים לזירותיהן. **על החוזה לעגן את המחויבות האמריקאית ליתרון האיכותי של ישראל (QME) ולהסדיר את סוגיית הסיוע הביטחוני בעתיד העתידי**. **על ישראל לוודא שזכויות הצדדים להגנה עצמית ולפעולה על פי תהליכיהן החוקיים לא תפגענה**, כנהוג בחוזים אלה, באופן שישאיר פתח מסוים לפעולה עצמאית במקרים חריגים.

כשאר בעלות הברית של ארצות הברית, ישראל תהיה עצמאית להחליט על אודות אופי והיקף תרומתה הצבאית למאמצי ארצות הברית בעולם, היה ותידרש לכך. סיוע בתחומים כחיל הרפואה, פיקוד העורף והגנה אווירית יתנו לכך מענה. משא ומתן על חוזה ההגנה ייצור הזדמנות להעלות את נושא שיתוף הפעולה התעשייתי-בטחוני כדי להבטיח את מקומה של ישראל בבריתות הטכנולוגיות שארצות הברית מקדמת בעולם.